

Budha priznaje, ne koristi. Spasenje od zla, smrti i ponovnoga rađanja stječe samo onaj čovjek, koji je u sebi savršeno ugušio svaku želju i težnju na življenje i djelovanje.

Tragovi kulture s materinskim pravom očituju se i u budhizmu. S tom razlikom, da je mjesto mitološkoga odijela predašnjih zamišljanja izradena sistematska filozofija. Materinsku kulturu karakteriše, kako je već rečeno, opozicija muškaračkih saveza, što ih još danas vidimo u Melanesiji, Zapadnoj Africi itd. Ovi muškarački savezi gaje u opoziciji spram žena duhovno-religiozno življenje, u koje ne puštaju da bi bila žena upućena. Toga doduše danas u Indiji više nema, ali se čini, da su općine budhističkih kaludera ista pojava samo u drugoj formi. Budhizam je protivnik žena, i jedva dopušta i ženama neku spoljašnju formu duvna. Kaluderi treba da prema budhističkom nauku preziru sve zemaljsko, materijalno, gospodarsko. Oni ne smiju da su zemljoradnici, jer je to po materinskom pravu ženski posao. Tjelesni rad uopće produžuje življenje i zapliće ga u ponovna rađanja. A od toga treba da čovjeka oslobodi znanje, da je priroda i življenje zlo: Prakrti, princip materijalnoga, ženskoga. To može da svlada samo muškarački duhovni rad. Taj naporni trud može da oslobodi — u materinskom pravu zarobljenoga — muškarca, da zbací gospodstvo žene i da opet postane od roba: gospodar i čovjek.

I Taoizam Kine potvrđuje ove izvode. Dokazano je, da je jezik austrički srodan indokineskom. Tao-princip Južne Kine predočuje žensku Prasilu, Pramaïku. Pojmu Nirvana nalik je ideja »Praznine«. Taoizam karakteriše neki pesimizam i pasivitet, jer uči, da utrnjivanje samoga sebe treba dočekati tiho, mirno, bez želja.

Iz čitavoga izlaganja autorova slijedi, da su Samkhya i Budhizam: 1. protivnici arijsko-brahmanskoga nauka o jednoti svega što jest; 2. da su djeca austričke kulture s materinskim pravom, koja gospoduje u istočnoj, a nekoć je gospodovala i u srednjoj Prednjoj Indiji; 3. da je ipak arijski duh toj kulturi dao formu, sistem, filozofsko usavršenje.

Ovi izvodi učenoga pisca iznenadit će mnogoga indologa, ma da su već i dosad nicali misli, da bi budhizam trebalo shvatiti kao mješavinu, sinkretizam, različnih kulturnih pravaca, i to naročito Arijsaca i autohtonih Indijaca. Stručnjaci su ipak odbijali tu tezu, jer je nitko nije mogao da s činjenicama valjano potkrijepi. (Isp. L. Vallée Poussin, Religions de l'Inde I. c. p. 678). Čini se, da bi tu misao mogla da utvrdi kulturna historička škola savremene etnologije. Svakako ju je zaslužni naučnjak Koppers učinio vjerojatnom, dubinom svojih pogleda i zamjernim svojim naučnim aparatom. Sigurno je povijesti filozofije i religije otvoren novi vidik.

Dr. Fran Barac.

Kolijevka Indo-evropljana nije, kako s pravom dokazuje A. Carnoy, (Les Indo-Européens. Bruxelles et Paris. Vromant et

Co, 1921.) ni južna, ni zapadna, ni sjeverna Evropa. Ali nije ni Tugerstan, već prije sjeverni kraj Crnoga mora. Protiv ove posljednje teze iznosi naš mladi pregalac etnološke kulturno-historičke škole Dr. A. Gahs jake originalne etnološke argumente (Antropos B. XVI.—XVII. 1921.—1922. S. 545 sq.), kojima dokazuje, da Indo-Evropljani potječu iz zapadne Azije na sjeveru Turkestana. Po dru. A. Gahsu čini se, da Indo-Evropljani imaju zajednički korijen sa uralo-altajskim narodima, s kojima da čine nomadski kulturni krug, koji pitomi i goji domaće životinje. Svoju tezu obrazlaže Dr. A. Gahs svim elementima ovoga kulturnoga okruga, među ostalim i time, što im je religija priznavanje Najvišega Bića sa transcendentnim i moralnim atributima. To se Najviše Biće očituje u materijalnom nebu i zvježđu: svijetlo nebo, zvjezdano nebo, kišno nebo i nebo što grmi; možda u mjesecu, a sigurno u suncu, koje je nebesko oko. Indogermani časte i pokojne djedove i vatru ognjišta. Mitologiju lunarnu i kult Zemlje, kao i agrikulturu, primili su Indo-Evropljani kasnije. čini se, od Jeniseja.

Na široko i svestrano pribrani i ispitani etnološki materijal, što ga iznosi Dr. A. Gahs, uvjerava i laika, to više što svoje istraživanje podupire i gradom, što je navodi sam Carnov.

Dr. Fran Barac.

Iz crkvene povijesti.

1. Kršćansko haritativno djelovanje u staro doba.

Haritativno je djelovanje odlično kršćansko djelovanje. Kršćanstvo naime djeluje haritativno i intenzivno i ekstenzivno tamo od prve svoje pojave pa sve do danas. Crkvena bi povijest mogla o tome na dugo i na široko pripovijedati. Već samo Hristovo djelovanje ne bijaše drugo, do odlično haritativno djelovanje. Hrist nije samo propovijedao milosrđe, nego ga i činio. A činio ga je, kad je gladne nahranjivao, bolesne ozdravljao, mrtve uskrisivao i t. d. U Hrista su se ugledali ponajprije apostoli, a za ovim su se povelili ostali vjernici. Odatle u prakršćanskoj jeruzalemskoj crkvi vladalaše idealni komunizam. Nešto je slično barem u vrijeme velikih progonstava moralo biti i u ostalom pa i kasnijem kršćanstvu. Drukčije se ne može razumjeti, kada temperamentni Tertulijan u isti mah s jedne strane naglasuje, kako su kršćani u njegovo doba sabirali među sobom milostinju za uboge, a s druge opet strane, kako im je osim žena sve zajedničko: »omnia indiscreta sunt apud nos praeter uxores (Tertullianus, Apologeticus, XXXIX., 7.—8. i 14.)«. A iz Pavlovih poslanica saznajemo i to, kako su se prve kršćanske općine i međusobno potpomagale. Usto su stare agape, kao i dakonat bile odlično haritativne ustanove. A sveti je Jakov energično naglasio, kako vjera bez dobrih djela ništa ne koristi. Oko polovice III. vijeka rimska crkva uzdržava 1500 ubogara